

Plak asseblief die
strepieskode-etiket hier

PUNTE-
TOTAAL

--

NASIONALE SENIOR CERTIFIKAAT-EKSAMEN
NOVEMBER 2022

LANDBOUBESTUURSPRAKTYKE

EKSAMENNOMMER

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Tyd: 3 uur

200 punte

LEES ASSEBLIEF DIE VOLGENDE INSTRUKSIES NOUKEURIG DEUR

1. Hierdie vraestel bestaan uit 24 bladsye. Maak asseblief seker dat jou vraestel volledig is.
2. Hierdie vraestel bestaan uit TWEE afdelings.
3. Beantwoord AL die vrae.
4. Beantwoord al die vrae OP hierdie vraestel en dien dit aan die einde van die eksamen in. Onthou om jou eksamennommer in die ruimte wat hierbo verskaf is, te skryf.
5. Lees al die vrae noukeurig en maak seker dat jy net beantwoord wat gevra word.
6. Nie-programmeerbare sakrekenaars mag gebruik word.
7. ALLE berekeninge moet tot TWEE desimale afgerond word, tensy anders vermeld.
8. Dit is in jou eie belang om leesbaar te skryf en jou werk netjies aan te bied.
9. EEN blanko bladsy (bladsy 24) is aan die einde van die vraestel ingesluit. Indien jy nie genoeg plek vir 'n antwoord het nie, gebruik hierdie bladsy. Dui die nommer van jou antwoord duidelik aan indien jy hierdie ekstra ruimte gebruik.

Puntetoekenning

VRAAG 1	VRAAG 2	VRAAG 3	VRAAG 4	TOTAAL
50	50	50	50	/200

AFDELING A**VRAAG 1**

- 1.1 Verskeie opsies word as moontlike antwoorde op die volgende vrae gegee. Kies die korrekte antwoord en skryf die letter (A–D) wat met jou antwoord ooreenstem, in die ruimte wat aan die einde van die vraag op bladsy 3 verskaf is.
- 1.1.1 Tydens die berekening van die drakrag van 'n gebied moet die gebruiksfaktor in berekening gebring word. Die gebruiksfaktor verwys na die ...
- A hoeveelheid voer wat die dier per dag benodig.
 - B hoeveelheid vog wat deur die plant se blare verlore gaan.
 - C hoeveelheid weiding wat weens vertrapping verlore gaan.
 - D hoeveelheid voeding wat weens uitskeiding deur die dier verlore gaan.
- (2)
- 1.1.2 Die primêre bron van vars water in Suid-Afrika is ...
- A damme.
 - B riviere.
 - C reënval.
 - D boorgate.
- (2)
- 1.1.3 Die volgorde waarin die vier kritieke groeiperiodes van grasplante geskied is ...
- A rustende stadium, berging van reserwes, aanvanklike groei en aktiewe groei.
 - B aktiewe groei, rustende stadium, aanvanklike groei en berging van reserwes.
 - C berging van reserwes, aktiewe groei, aanvanklike groei en rustende stadium.
 - D aanvanklike groei, aktiewe groei, berging van reserwes en rustende stadium.
- (2)
- 1.1.4 Topografie verwys na die ... van 'n gebied.
- A temperatuur en humiditeit
 - B verskillende tipes weiveld
 - C grondtekstuur en grondstruktuur
 - D berge, heuwels en kontoere
- (2)
- 1.1.5 Die volgende eienskap is NIE kenmerkend van marginale gronde NIE:
- A Dit is moeilik bewerkbaar.
 - B Dit lewer hoë opbrengste.
 - C Dit vereis hoë insetkoste.
 - D Dit is moeilik om die gronde doeltreffend te bestuur.
- (2)

1.1.6 Grond in 'n versuipte toestand is gewoonlik ... van kleur.

- A rooi
- B grys
- C geel
- D swart

(2)

1.1.7 'n Enkelkorrelstruktuur word gewoonlik aangetref in ... grond.

- A sand
- B leem
- C klei
- D slik

(2)

1.1.8 Die insameling van klimatologiese inligting soos byvoorbeeld die meet van die windspoed met 'n ... speel 'n belangrike rol in die daaglikse besluitneming van die produsent.

- A anemometer
- B reënmeter
- C tensiometer
- D termometer

(2)

1.1.9 Watter een van die volgende is 'n voorbeeld van primêre prosessering?

- A Die bereiding van botter uit room.
- B Die bak van brood met koringmeel.
- C Die ekstraksie van olie uit die saad van kanola.
- D Die maak van mielievlokkies uit meliemeel.

(2)

1.1.10 Die vaste koste om 1 hektaar koring te vestig is R5 500,00. Die veranderlike koste per hektaar beloop R1 200,00. Die inkomste per ton is R3 600,00. Die gelykbreekpunt is dus ...

- A 1,53 ton koring gestroop.
- B 4,58 ton koring gestroop.
- C 3,0 ton koring gestroop.
- D 2,29 ton koring gestroop.

(2)

1.1.1	1.1.2	1.1.3	1.1.4	1.1.5	1.1.6	1.1.7	1.1.8	1.1.9	1.1.10

- 1.2 Kies 'n beskrywing uit KOLOM B wat by die term in KOLOM A pas. Skryf slegs die letter (A–J) van jou keuse in die ruimte wat onderaan die bladsy verskaf is.

Elke beskrywing in KOLOM B mag slegs EEN keer gebruik word.

KOLOM A		KOLOM B	
1.2.1	Voervloeiëprogram	A	Dit word aan 'n kliënt uitgereik om te erken dat geld deur die onderneming ontvang is.
1.2.2	Wisselweiprogram	B	Dit behels die vervanging van arbeid of dieraangedrewe implemente met enjinaangedrewe implemente.
1.2.3	Wisselbouprogram	C	Dit word gebruik om suspensies helder te maak deur die verwydering van stowwe wat troebelheid veroorsaak.
1.2.4	Meganisasie	D	Dit word opgestel om te verseker dat daar deur die jaar genoeg kos vir al die diere beskikbaar is.
1.2.5	Kalibrasie	E	Dit behels die instel van spuitpompe om die korrekte volume gifstof per oppervlak toe te dien.
1.2.6	Filtrasie	F	Die reis na 'n landbou-onderneming om te sien hoe landbouprodukte geproduseer word.
1.2.7	Kwitansie	G	Die reis na 'n natuurlike area om die omgewing en geskiedenis daarvan te verstaan.
1.2.8	Kredietnota	H	Dit word aan 'n debiteur uitgereik om te bevestig dat die onderneming teruggestuurde goedere ontvang het en aan die debiteur krediet toegestaan het.
1.2.9	Ekotoerisme	I	Dit word opgestel om te verseker dat elke kamp net een keer in 'n seisoen benut word en voorkom dat sekere kampe oorbenut word.
1.2.10	Agritoerisme	J	Dit word opgestel om die plaas in verskillende gewasproduksie-eenhede te verdeel.
		K	Reis as blote vryetydsbesteding.
		L	Meet plaagdoder en onkruidodder af.

1.2.1	1.2.2	1.2.3	1.2.4	1.2.5	1.2.6	1.2.7	1.2.8	1.2.9	1.2.10

(20)

1.3 Gee die korrekte landboukundige term vir elk van die volgende beskrywings. Skryf slegs die korrekte term neer in die spasie daarvoor gelaat.

1.3.1 Aangeplante weiding wat 'n somergewas is, in die winter dormant is, voedingstowwe in die herfsmaande na hul wortels translokeer, in die lente uitloop en dan vinnig ontwikkel.

(1)

1.3.2 Die wetlik bindende dokument tussen die boer en die plaaswerker wat met aanvang van diens onderteken moet word.

(1)

1.3.3 Die arbeidswet wat ten doel het om werknemers teen onregverdige diskriminasie te beskerm.

(1)

1.3.4 Die persentasie waterstof wat in die grond aanwesig is en ook 'n aanduiding van die alkaliniteit of die suurheid van die grond gee.

(1)

1.3.5 Tydelike arbeider wat minder as 24 uur per maand werk en geen kontrak met die werkgever het nie.

(1)

1.3.6 Die hersirkulerende integrasie van visproduksie en die produksie van voedsel met behulp van voedingryke oplossings en mediums eerder as grond.

(1)

1.3.7 Die proses wat gebruik word om te onderskei tussen geeste produkte volgens grootte, vorm en kleur van die drag.

(1)

- 1.3.8 Die finansiële hulpbron wat 'n boer finansiële beskerming teen onvoorsiene gebeure, soos brande, bied.

(1)

- 1.3.9 Die bemarkingsmetode wat gekenmerk word deur die inmenging van die regering in die bemarking van produkte. Ingrypings kan subsidies asook beperkings op invoere insluit.

(1)

- 1.3.10 Die bestuursfunksie wat 'n voorvereiste is vir die implementering van beleid en vir die bereiking van doelstellings en doelwitte op die kort en lang termyn.

(1)

50 punte

AFDELING B**VRAAG 2 HULPBRONBENUTTING, GRONDGEBRUIK EN BOERDERY-STELSELS**

2.1 Noem VIER funksies van grond in die produksieproses.

- _____
 - _____
 - _____
 - _____
- (4)

2.2 Wind is 'n belangrike faktor van klimaat wat landbouproduksie kan bevorder, maar dit kan ook landbouproduksie beperk.

2.2.1 Verduidelik hoe ligte wind die groei van plante kan beïnvloed.

(2)

2.2.2 Verduidelik TWEE maniere waarop sterk winde landbouproduksie kan beperk.

- _____
 - _____
- _____
- (4)

2.3 Identifiseer die ekonomiese eienskappe van grond wat ter sprake is uit elk van die onderstaande beskrywings.

2.3.1 Grond raak nie natuurlik op nie, verrot nie, word nie oud nie en word nie opgebruik (verbruik) nie.

(1)

2.3.2 Grond sal altyd waarde hê.

(1)

2.3.3 Meer kunsmis toegedien sal produksie verbeter tot op 'n sekere stadium. Daarna sal produksie stagneer en selfs afneem met toediening van meer kunsmis.

(1)

2.4 'n Graanprodusent het die afgelope ses jaar die graanopbrengs asook die hoeveelheid bemesting toegedien op sy plaas van 500 ha aangeteken. Die tabel hieronder toon die bemesting jaarliks toegedien asook die opbrengs verkry.

JAAR	HOEVEELHEID BEMESTING TOEGEDIEN (kg/ha)	OPBRENGS BEHAAL (ton/ha)
2016	80	2,0
2017	110	3,5
2018	140	5,0
2019	170	6,0
2020	200	6,5
2021	230	6,0

Bestudeer die data in die tabel deeglik en beantwoord die volgende vrae:

2.4.1 Teken 'n lyngrafiek van die data in die tabel om die verband tussen die bemesting toegedien en graanopbrengs aan te toon.

(6)

2.4.2 Verklaar die tendens in die tabel in Vraag 2.4 op bladsy 8 en tot watter gevolgtrekking sal die produsent kom nadat hy die aangetekende data bestudeer het?

[illegible]

2.4.3 Verduidelik die volgende stelling volledig. "Uit die data in die tabel hierbo is dit duidelik dat die produsent bydra tot grondbesoedeling."

(3)

2.5 Kontoerboerdery word dikwels op steil hellings met ander verbouingspraktyke en bewaringspraktyke gekombineer om die doel van bewaringsboerdery te verwesenlik.

2.5.1 Definieer *kontoerboerdery*.

(2)

2.5.2 Bespreek kortliks TWEE voordele van kontoerboerdery.

- ---

 - ---

- (2)

2.5.3 Noem DRIE verbouingspraktyke anders as kontoerboerdery wat ook met groot sukses teen steil hellings aangewend kan word.

- ---
 - ---
 - ---
- (3)

2.6 Met behulp van kaarte word bewerkbare gronde verdeel in min of meer homogene eenhede. Noem VIER faktore wat in aanmerking geneem moet word by die indeling van bewerkbare grond in homogene eenhede.

- ---
 - ---
 - ---
 - ---
- (4)

- 2.7 Lees die volgende artikel oor nisgewasse en beantwoord die daaropvolgende vrae. Die artikel het in die *Landbouweekblad* van 2 September 2021 verskyn.

SAFFRAANBOERE GLIMLAG NA EERSTE SEISOEN

Die eerste Suid-Afrikaanse saffraanseisoen het alle verwagtinge oortref. Aanplantings is in al nege provinsies gedoen en terugvoer van boere dui op 'n sukseskoers van ongeveer 95%. Aanplantings het gewissel van sowat 6 000 knolle tot net meer as 150 000 knolle. Verder is 173 beginnerspakkette aan 134 belangstellende partye verkoop. Laingsburg het verreweg die beste opbrengs gelever met KwaZulu-Natal die swakste. Daar is goeie kopersbelangstelling in saffraan vanaf Suid-Afrikaanse boere en daar word geglo dat Suid-Afrika een van die wêreld se top voorsieners van saffraan kan word. Die wêreldvraag na saffraan is veel groter as die jaarlikse produksie. Die gehalte van die saffraan in Suid-Afrika is oorwegend bogemiddeld en verkoop plaaslik vir tot R250/g (R250 000/kg).

Die stewige verbruikersprys is weens arbeidsintensiewe oesmetodes. Die hele proses, van die pluk van die blomme tot die verwydering van die stempels, geskied per hand, en sowat 150 000 blomme word benodig vir 1 kg saffraan. Die opbrengs per hektaar in jaar drie, wanneer produksie 'n hoogtepunt bereik, wissel van 1 kg tot 5 kg.

Saffraan in Suid-Afrika het egter nog 'n lang pad om te loop. Die beginnerspakket is nie 'n ekonomiese eenheid nie en lewer maar 1 gram. Die doel daarvan is om te sien hoe dit in jou gebied vaar aangesien dit 'n nuwe gewas in Suid-Afrika is.

Saffraan is 'n wintergewas. Knolle word van Maart tot April geplant en loop sowat 40 dae later uit. Die blomme met hul bloedrooi saffraanstempels moet op die dag dat dit begin blom, geoes word. Saffraanknolle vermeerder gemiddeld drie keer per jaar ondergronds in gunstige toestande, en blomproduksie bereik gewoonlik in jaar drie 'n hoogtepunt. Die seisoen loop teen Oktober tot einde. Verbouers kan die rooi stempels asook nuwe knolle verkoop.

Baie meer knolle is vir die 2022-seisoen beskikbaar. Beginnerspakkette sal weer verkoop word. Verder sal verbouingskontrakte aangegaan word.

[Besoek: <www.saffricon.co.za> vir nog inligting]

- 2.7.1 Is saffraanboerdery in Suid-Afrika 'n voorbeeld van 'n kommersiële- of 'n bestaansboerderystelsel?

(1)

- 2.7.2 Verskaf EEN rede uit die leesstuk vir jou antwoord op Vraag 2.7.1.

(1)

2.7.3 Van watter boerderymetode maak saffraanboere gebruik? Intensief of ekstensief.

(1)

2.7.4 Noem uit die leesstuk EEN rede vir jou antwoord op Vraag 2.7.3.

(2)

2.7.5 Die skrywer beweer in die opskrif van die artikel dat saffraan 'n nisgewas is. Wat verstaan jy onder die term *nisgewas*?

(1)

2.7.6 Verskaf VIER redes waarom die saffraanboer eerder 'n nismarkstrategie as 'n kommoditeitsmarkstrategie sal volg.

- ---

 - ---

 - ---

 - ---

- (4)

2.7.7 Verduidelik kortliks wat bedoel word met "die beginnerspakkette is nie 'n ekonomiese eenheid nie".

(2)

[50]

VRAAG 3 **VOLHOUBAARHEID, SAKEPLAN, ENTREPRENEURSKAP EN BEMARKING**

- 3.1 Lees die onderstaande artikel van *Maroela Media* aangaande Ina Lessing aandagtig deur en beantwoord die daaropvolgende vrae:

"Konfyttannie" Ina Lessing vertel: Na 'n droogte van elf jaar in Limpopo was Danie en Ina se saai- en volstruisboerdery in 1996 op 'n laagtepunt. Ina het skoolgehou en selfs die skoolbus bestuur, maar die gesin se finansies was steeds knap. Met vyf kinders was dit 'n daaglikse stryd om oorlewing. Ina was egter vasberade om al vyf kinders eendag universiteit toe te stuur. As opgeleide Huishoudkunde-onderwyseres was haar kookvernuf en die bestanddele in die veld al wat sy tot haar beskikking gehad het, en ook al wat sy nodig gehad het. Dié jaar was die veld geil met wilde stamvrugte en kort voor lank het die potte begin prut met die resepte wat sy in haar kop uitgewerk het. Met elke pot konfyt is die vyf orreelpypies se karakter sterker en sterker gevorm. Dink vooruit; wees kreatief; beskerm jou gebied; wees selfvoorsienend.

Niemand kon lyf wegsteek nie. Die eerste bottels konfyt is aan die plaaslike tuisnywerheid verkoop en tydens die boeremark uitgestal. Die reuse 400 jaar oue maroelaboom op die plaas het vrugte begin dra, en die maroelajellie was die volgende projek. Soms het Danie en Ina vrugte van buurplase ontvang en dit verwerk. Op hierdie manier is mangoblatjang gebore. Niemand kon werklik voorspel watter produkte volgende op die rakke sou wees nie, maar Ina het altyd 'n resep in gedagte gehad wat die bottels en beursies sou volmaak. Danie was verantwoordelik vir die haal van bottels, suiker en vrugte en om toe te sien dat die plaasproduksie seepglad verloop. Almal moes werk.

"Jy werk Maandae tot Saterdag. Dit is harde werk, jy is natgesweet, maar jy kan voel hoe die Here jou krag gee vir hierdie werk, want uit jouself kan jy dit nie doen nie," vertel Ina. Die "genadeprojek," soos Ina dit beskryf, was egter ook nie sonder teleurstellings nie. Aan die begin moes hulle intensiewe direkte bemaking self doen. Op 'n keer vat hulle die pad na Pretoria, Hartbeespoort, Brits en weer terug na Modimolle, met 'n kombi wat kreun onder konfytbottels. By elke tuisnywerheid doen hulle aan om konfyt te verkoop, maar nie een bottel verkoop tydens die hele reis nie.

Maar mettertyd het Ina Lessing-produkte vir hulself 'n naam begin opbou wat die produkte vooruitgehoop het: Betroubare, eg Suid-Afrikaanse produkte met net hier en daar 'n kinkel om dit interessant te hou. Dit het die Ina-Lessing produkte van die res onderskei. Een na die ander het die tuisnywerhede, padstalle en ander winkels Ina Lessing-produkte begin aankoop en het die twee potte konfyt op die plaas drie geword; toe vyf; toe tien ... en toe sestig.

In 2012 wou Ina die besigheid verkoop toe die onderneming in elke opsig uit sy nate bars. Produksie, personeelbestuur, bestellings, logistiek, roetes en verspreiding het in 'n onmenslike groot taak ontaard. Hulle het die droogte van 20 jaar gelede oorleef en in die proses 'n lewe vir die hele gesin geskep. Die taak was afgehandel.

Die volgende fase van die besigheid het aangebreek en stelsels om groot volumes produkte te kon hanteer, moes byna oornag in bedryf gestel word. Nuwe produkte soos beskuit en koekies is ontwikkel en die fondament vir toekomstige besigheidsvertakkings is gelê.

Covid het 'n groot impak op toerisme gehad, wat 'n groot invloed op ons bedryf gehad het. Ina glo dat die genot van jou werk die sleutel is om op koers te bly. Dieselfde geld vir haar personeel wat omtrent 20 op 'n slag tel, afhangend van die seisoen. Lessing sê nog 'n aspek van haar sukses is dat sy hand-aan-hand in die hele operasie is, van die kombuis tot die sorteerarea, bottelering en verpakking. "Die kinders ken die besigheid en het 100% integriteit, vertroue en lojaliteit," sê Lessing. Dit is wat dit suksesvol maak en ons kan eendag die besigheid met volledige gemoedsrus oorhandig.

3.1.1 Verskaf die TWEE hoofredes waarom Ina Lessing die onderneming begin het.

- _____
 - _____
- (2)

3.1.2 Noem VIER eienskappe van Ina Lessing wat haar as 'n suksesvolle entrepreneur onderskei.

- _____
 - _____
 - _____
 - _____
- (4)

3.1.3 By die uitbreiding van hierdie onderneming van Ina Lessing het sy te doen gekry met verskeie risiko's. Identifiseer die DRIE tipes risiko.

- _____
 - _____
 - _____
- (3)

3.1.4 Maak gebruik van 'n SWOT-ontleding en evalueer Ina Lessing se onderneming deur te kyk na maniere om voort te bou op die positiewe aspekte en om negatiewe kwessies aan te spreek indien teenwoordig.

- _____

(2)
- _____

(2)
- _____

(2)
- _____

(2)

3.1.5 Noem die VYF pilare van volhoubaarheid waaraan Ina Lessing haar onderneming kan meet om te verseker dat ontwikkeling tot voordeel van huidige en toekomstige geslagte is.

- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
(5)

3.2 Uit die leesstuk is dit duidelik dat Ina Lessing 'n behoefte gehad het aan bemarkingskundigheid. Beantwoord die volgende vrae ten opsigte van bemarking.

3.2.1 Van watter bemarkingskanaal het Ina aanvanklik gebruik gemaak?

(1)

3.2.2 Om watter TWEE redes vermoed jy was hulle nie suksesvol in hul pogings nie?

- _____
 - _____
- (2)

3.2.3 Die formule vir suksesvolle bemarking is gebaseer op die optimale kombinasie van die vier veranderlikes in die bemarkingsmengsel. Noem hierdie VIER veranderlikes.

- _____
 - _____
 - _____
 - _____
- (4)

3.2.4 Ina het gebruik gemaak van vrye bemarking in haar pogings om haar produkte te verkoop. Noem VIER voordele wat vrye bemarking aan die produsent bied.

- _____
 - _____
 - _____
 - _____
- (4)

3.2.5 Identifiseer uit die leesstuk VIER bemarkingsfunksies asook die spesifieke doel van die bemarkingsfunksie in hierdie onderneming.

- Funksie: _____ Doel: _____

 - Funksie: _____ Doel: _____

 - Funksie: _____ Doel: _____

 - Funksie: _____ Doel: _____

- (8)

- 3.3 Agritoerisme omsluit enige aksie, produk, diens of ervaring wat deur 'n Landbou-onderneming aan 'n besoeker op die plaas gebied word hetsy vir betaling of nie. Hoewel die toerismemark groei, is die kompetisie ook besig om vinnig toe te neem. Dit is dus belangrik om unieke aktiwiteite op plase aan te bied en om in 'n streek onderling saam te werk.

Beantwoord die volgende drie vrae rakende agritoerisme.

- 3.3.1 Verduidelik kortliks DRIE verskynsels wat die afgelope aantal jare bygedra het tot die ongekende groei in agritoerisme.

- _____
 - _____
 - _____
- (3)

- 3.3.2 Verduidelik kortliks wat die aanbieders van agritoerisme (die boere) se doel is met agritoerisme.

- _____
 - _____
 - _____
- (3)

- 3.3.3 Verduidelik kortliks hoe agritoerisme positief tot die doelwitte van die plaaslike inwoners ('n gemeenskap) kan bydra.

- _____
 - _____
 - _____
- (3)

[50]

VRAAG 4 BOERDERYBESTUUR, FINANSIËLE BEPLANNING EN OES-WAARDETOEVOEGING

- 4.1 Bestudeer die onderstaande finansiële staat van 'n gewasproduksierigting en beantwoord die daaropvolgende vrae:

VERWAGTE UITGAWES			
ITEM	HOEVEELHEID	WAARDE	TOTAAL
Saad	3 kg	R80/kg	(a)
Bemesting	1 000 kg	R310/50 kg	R6 200,00
Vervoer van kunsmis	20 sakke	R10/sak	(b)
Plagbeheermiddels	500 g	R215/500 g	R215,00
Lone per week	4 werkers	R480/werker	(c)
Verpakkingsmateriaal	1 800 eenhede	R1/eenheid	R1 800,00
Vervoer na markte	8 ritte	R350/rit	R2 800,00
TOTALE VERWAGTE UITGAWES			(d)
VERWAGTE INKOMSTE			
ITEM	HOEVEELHEID	WAARDE	TOTAAL
Gewasse geoes	2 000 sakke	R20/sak	(e)
TOTALE VERWAGTE INKOMSTE			(f)
VERWAGTE WINS/VERLIES			(g)

- 4.1.1 Is die bostaande finansiële rekord 'n kontantvloei staat of 'n kontantvloei begroting?

_____ (1)

- 4.1.2 Verskaf 'n volledige verduideliking vir jou antwoord op Vraag 4.1.1.

 _____ (3)

- 4.1.3 Bereken die ontbrekende bedrae genummer (a) tot (e) in die tabel hierbo.

(a) _____
 (b) _____
 (c) _____
 (d) _____
 (e) _____ (5)

- 4.1.4 Bereken die verwagte wins of verlies in die bostaande finansiële rekord. Toon die formule asook AL die berekeninge.

(4)

- 4.2 Bestudeer die tabel hieronder met 'n lys van die verskillende tipes begrotings. Kies uit die tipes begrotings die begroting wat die beste pas by die daaropvolgende beskrywings. Skryf slegs die LETTER van die korrekte tipe begroting neer in die ruimte daarvoor gelaat.

TIPE BEGROTINGS	
A Geheelplaasbegroting	D Gedeeltelike begroting
B Arbeidbegroting	E Onderhoudbegroting
C Kapitaalbegroting	F Vertakkingsbegroting

- 4.2.1 Die begroting vir al die bedryfsvertakkings saam.

(1)

- 4.2.2 Die begroting wat voorsiening maak vir die instandhouding van alle infrastruktuur.

(1)

- 4.2.3 Dit is die tipe begroting wat gebruik word om twee of meer bewerkingspraktyke met mekaar te vergelyk.

(1)

- 4.2.4 Dié begroting moet voorsiening maak vir die beoogde besteding aan vaste bates.

(1)

- 4.2.5 Die begroting vir die verwagte personeelvoorsiening.

(1)

- 4.2.6 Dié begroting is ook bekend as 'n bedryfsbegroting en bestaan uit 'n bruto marge ontleding.

(1)

4.3 Bespreek beplanning as 'n bestuursfunksie onder die volgende hoofde:

4.3.1 Waarom word daar na beplanning verwys as 'n dinamiese proses?

(1)

4.3.2 Rangskik die volgende handeling in die korrekte volgorde sodat die onderneming met sukses kan voortbeweeg in sy beplanning en besluitneming. Vul slegs die letter van die handeling in die korrekte volgorde in, in die spasie daarvoor gelaat.

1. Stel 'n plan van aksie op vir 'n bepaalde produksierigting.
2. Neem waar, samel idees en inligting in en orden die inligting.
3. Kontroleer en evalueer die plan sodat moontlike tekortkominge uitgeskakel kan word.
4. Besluit wat gedoen moet word ten opsigte van 'n probleem of 'n behoefte.
5. Oorweeg alle veranderlikes wat nie beheer kan word nie.
6. Oorweeg moontlike metodes van optrede en besluit oor die handeling wat moet volg.

Korrekte volgorde van handeling: (stappe van beplanning)

(a) _____	(b) _____	(c) _____	(d) _____	(e) _____	(f) _____
-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------

(6)

4.4 Beheer is uiters belangrik in 'n onderneming ten einde goeie orde te handhaaf. Enige dissiplinêre optrede moet aan sekere vereistes voldoen om doeltreffend te wees. Noem VIER vereistes vir doeltreffende dissiplinêre optrede.

- _____
- _____
- _____
- _____

(4)

4.5 Die foto hieronder toon dat die verwerking en verpakking van vleis waarde aan die produk toevoeg.

4.5.1 Verskaf VIER voordele wat verkry word met waardetoevoeging tot produkte in landboubesighede?

- _____
- _____
- _____
- _____

(4)

4.5.2 Noem kortliks TWEE nadele of probleme wat ondervind word by die verwerking van landbouprodukte.

- _____
- _____

(2)

4.6 Bespreek enige VIER faktore wat die vraag na vleis soos in die foto op bl. 21 bepaal.

- ---

- ---

- ---

- ---

(8)

4.7 Bestudeer die lys van besighede wat in die landbousektor voorkom.

- die slagpale of abattoirs
- kompos en organiese kunsmis
- die produksie van sybokhaar
- vragmotors en swaar voertuie
- die meulenaarsbedryf
- die verbouing van groente

Identifiseer uit die bostaande lys TWEE besighede of sektore wat ingedeel kan word by:

4.7.1 die primêre landbousektor:

- _____
 - _____
- (2)

4.7.2 die sekondêre landbousektor:

- _____
 - _____
- (2)

4.7.3 die tersiêre landbousektor:

- _____
 - _____
- (2)
[50]

150 punte

Totaal: 200 punte

BYKOMENDE SPASIE (ALLE VRAE)

ONTHOU OM DUIDELIK BY DIE VRAAG AAN TE DUI DAT JY DIE BYKOMENDE SPASIE GEBRUIK HET OM TE VERSEKER ALLE ANTWOORDE WORD NAGESIEN.

[illegible]